

Programowanie deklaratywne

Artur Michalski
Informatyka II rok

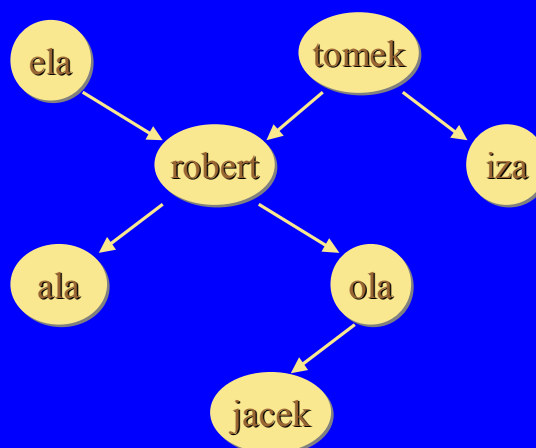
Plan wykładu

- Wprowadzenie do języka Prolog
- Budowa składniowa i interpretacja programów prologowych
- Listy, operatory i operacje arytmetyczne
- Sterowanie mechanizmem nawrotów
- Predefiniowane procedury prologowe
- Styl i technika programowania w Prologu

Wprowadzenie do języka Prolog

- Przykład prostego programu w języku Prolog: Relacje pokrewieństwa »
- Rozszerzanie programu przez wprowadzanie reguł prologowych »
- Rekurencyjna definicja reguły prologowej »

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

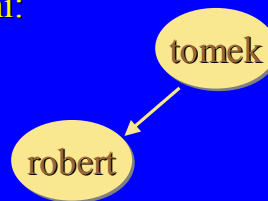
Prolog - język przetwarzania symbolicznego przeznaczony do rozwiązywania problemów dotyczących **obiektów** i **relacji** między nimi.

Przykład relacji między obiektami:

Tomek jest rodzicem Roberta.

Zapis w Prologu:

```
rodzic(tomek, robert).
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Wszystkie relacje **rodzic** dla naszego przykładu:

```
rodzic(tomek, robert).
```

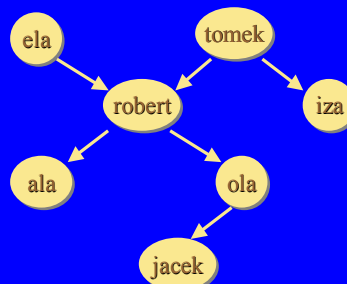
```
rodzic(tomek, iza).
```

```
rodzic(ela, robert).
```

```
rodzic(robert, ala).
```

```
rodzic(robert, ola).
```

```
rodzic(ola, jacek).
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Program prologowy składa się z *klauzul*.
W naszym przykładzie klauzule definiują fakty, wskazujące, między którymi obiektami zachodzi relacja pokrewieństwa `rodzic`.

```
rodzic(tomek, robert).  
rodzic(tomek, iza).  
rodzic(ela, robert).  
rodzic(robert, ala).  
rodzic(robert, ola).  
rodzic(ola, jacek).
```

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

W Prologu możliwe jest formułowanie *pytań* dotyczących zdefiniowanych relacji.

Przykładowe pytanie:

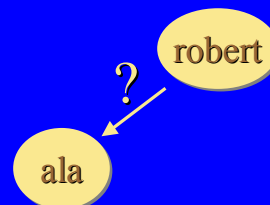
Czy Robert jest rodzicem Ali?

Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(robert, ala).
```

Odpowiedź:

Yes

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Inne pytanie:

`?- rodzic(iza, ola).`

Odpowiedź:

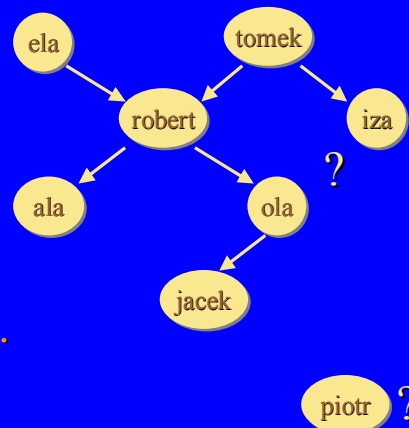
No

Kolejne pytanie:

`?- rodzic(iza, piotr).`

Odpowiedź:

No

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Inne pytanie:

`?- rodzic(iza, ola).`

Odpowiedź:

No

Kolejne pytanie:

`?- rodzic(iza, piotr).`

Odpowiedź:

No

W Prologu, jeśli nie jest możliwa weryfikacja odpowiedzi w oparciu o zdefiniowane fakty, to odpowiedź brzmi **No**.

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

W Prologu możliwe jest formułowanie *pytań szczegółowych*.

Przykładowe pytanie:

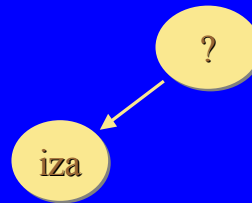
Kto jest rodzicem Izy?

Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(X, iza).
```

Odpowiedź:

```
X = tomek
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Odpowiedzi na pytanie szczegółowe może być *kilka*.

Przykładowe pytanie:

Kto jest dzieckiem Roberta?

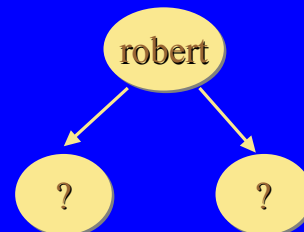
Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(robert, X).
```

Odpowiedź:

```
X = ala;
```

```
X = ola
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Pytanie szczegółowe może mieć węższy lub szerszy zakres.

Przykładowe pytanie:

Dla jakich X i Y, X jest rodzicem Y?

Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(X, Y).
```

Odpowiedź:

```
X = ela
```

```
Y = robert;
```

```
X = tomek
```

```
Y = robert;
```

```
X = tomek
```

```
Y = iza;
```

```
...
```

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

W Prologu można również formułować *pytania złożone*.

Przykładowe pytanie:

Kto jest babcią lub dziadkiem Jacka?

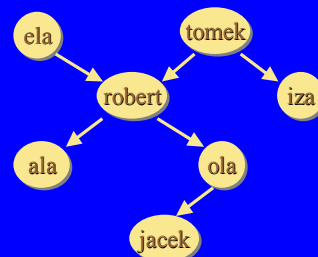
Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(Y,jacek), rodzic(X,Y).
```

Odpowiedź:

```
X = robert
```

```
Y = ola
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Jeżeli *zmieniamy porządek* w pytaniu złożonym logiczny sens pytania pozostaje taki sam.

Wariant 1:

```
?- rodzic(Y,jacek) , rodzic(X,Y) .
```

Wariant 2:

```
?- rodzic(X,Y) , rodzic(Y,jacek) .
```

Odpowiedź (taka sama):

```
X = robert
```

```
Y = ola
```

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Inne pytanie:

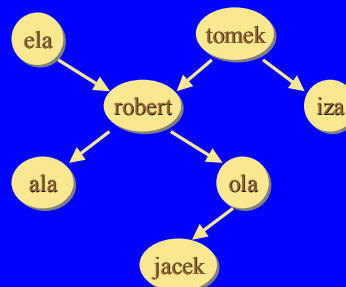
Czy Ala i Ola mają wspólnego rodzica?

Zapis w Prologu:

```
?- rodzic(X,ala) , rodzic(X,ola) .
```

Odpowiedź:

```
X = robert
```


Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Podsumowanie przykładu:

- Prolog umożliwia prosty zapis relacji, takich jak **rodzic**, poprzez definiowanie n-tek, składających się z obiektów, które spełniają daną relację
- Użytkownik może w łatwy sposób formułować pytania dotyczące tych relacji
- Program prologowy składa się z *klauzul*
- Argumentami relacji mogą być: konkretne obiekty, nazywane *atomami* (takie jak **tomek** czy **ala**) lub ogólne obiekty, czyli zmienne (takie jak **X** czy **Y**)

Prosty program w języku Prolog: *Relacje pokrewieństwa*

Podsumowanie przykładu (ciąg dalszy):

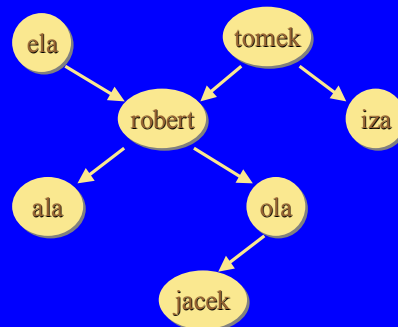
- Pytania składają się z jednego lub więcej *celów*. Ciąg celów, taki jak: **rodzic(X,ala)** , **rodzic(X,ola)** oznacza koniunkcję logiczną celów: *X jest rodzicem Ali i X jest rodzicem Oli.*
- Odpowiedź na pytanie może być pozytywna lub negatywna, w zależności od tego czy odpowiedni cel udało się osiągnąć, czy też nie. Pozytywna odpowiedź oznacza, że cel został *spełniony*. W przypadku przeciwnym cel jest *niespełniony*.
- Jeżeli jest kilka możliwych odpowiedzi na zadane pytanie, Prolog może wygenerować kolejne *na życzenie* użytkownika.

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Program prologowy może zawierać również fakty, opisujące wybrane *cechy obiektów*. Wykorzystujemy do tego celu tzw. *relacje unarne*.

Przykładowo może to być płeć osoby:

`kobieta (ela) .`
`mezczyzna (tomek) .`
`mezczyzna (robert) .`
`kobieta (iza) .`
`kobieta (ala) .`
`kobieta (ola) .`
`mezczyzna (jacek) .`

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Spróbujmy zdefiniować relację **dziecko**.

Fakty prologowe:

~~`dziecko (robert, ela) .`~~
~~`dziecko (robert, tomek) .`~~
~~`dziecko (iza, tomek) .`~~

...

Wykorzystanie ogólnej zasady:

*Dla wszystkich X i Y,
Y jest dzieckiem X, o ile
X jest rodzicem Y.*

Zapis w Prologu:

```
dziecko (Y, X) :-  
    rodzic (X, Y) .
```

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Fakty prologowe

Zawsze
(bezwarunkowo)
prawdziwe.

Reguły prologowe

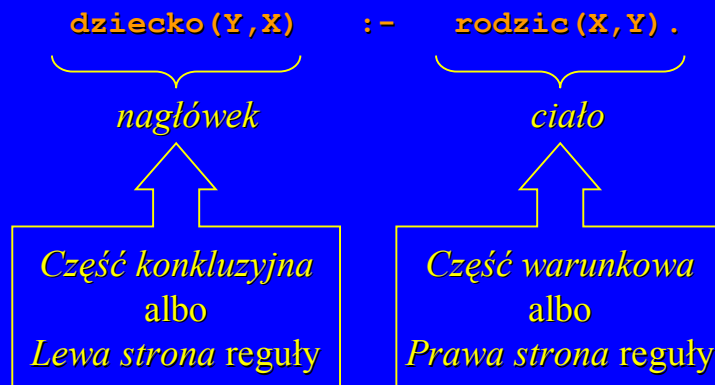
Prawdziwe, jeżeli
spełniony jest pewien
warunek.

Budowa reguły prologowej:

$\underbrace{\text{dziecko}(Y,X)}_{\text{nagłówek}} \text{ :- } \underbrace{\text{rodzic}(X,Y)}_{\text{ciało}} .$

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Budowa reguły prologowej (ciąg dalszy):

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Reguły prologowe „w działaniu”

Przykładowe pytanie:

?- `dziecko(iza,tomek)` .

Brak bezpośrednich faktów powoduje odwołanie do reguł.

Reguła jako rodzaj uogólnienia może być zastosowana do konkretnych obiektów takich jak `iza` i `tomek`.

Użycie reguły wymaga zatem wykonania podstawień:

`X = tomek`   `Y = iza`

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Reguły prologowe „w działaniu” (ciąg dalszy):

Wiązanie zmiennych **X** i **Y** daje przypadek szczególny reguły:

`dziecko(iza,tomek) :- rodzic(tomek,iza)` .

Sprawdzenie części warunkowej - zastąpienie celu *podcelem*:

`rodzic(tomek,iza)` .

Weryfikacja podcelu: prawdziwy w oparciu o fakty.

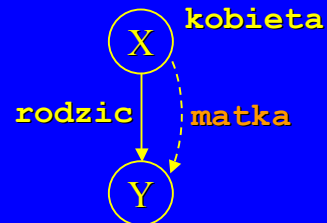
Wniosek: konkluzja reguły prawdziwa.

Odpowiedź: **Yes**

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Przykład innej reguły - *matka*:

*Dla wszystkich X i Y,
X jest matką Y, o ile
X jest rodzicem Y i
X jest kobietą.*

Zapis w Prologu:

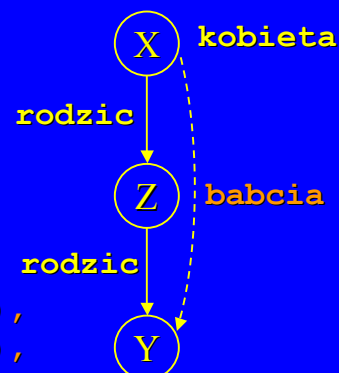
```
matka(X,Y) :- rodzic(X,Y), kobieta(X).
```

↑
koniunkcja
warunków

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Inne reguły pokrewieństwa - *babcia*:

*Dla wszystkich X i Y,
X jest babcią Y, o ile
X jest rodzicem Z,
Z jest rodzicem Y i
X jest kobietą.*

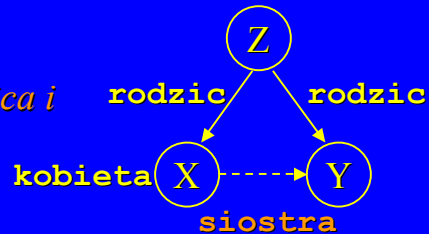
Zapis w Prologu:

```
babcia(X,Y) :- rodzic(X,Z),  
rodzic(Z,Y),  
kobieta(X).
```

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Inne reguły pokrewieństwa - *siostra*:

*Dla wszystkich X i Y,
X jest siostrą Y, o ile
X i Y mają wspólnego rodzica i
X jest kobietą.*

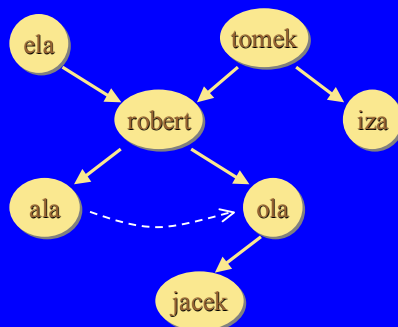
Zapis w Prologu:

```
siostra(X,Y) :- rodzic(Z,X),  
                rodzic(Z,Y),  
                kobieta(X).
```

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Przykładowe pytanie:
`?- siostra(ala,ola).`

Odpowiedź: **Yes**

Przykładowe pytanie:
`?- siostra(X,ola).`

Odpowiedź:

X = ala;

X = ola

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Przykładowe pytanie:
`?- siostra(ala,ola) .`

Odpowiedź: **Yes**

Poprawna reguła:

```
siostra(X,Y) :- rodzic(Z,X),  
               rodzic(Z,Y),  
               kobieta(X),  
               X\=Y.
```

Przykładowe pytanie:
`?- siostra(X,ola) .`

Odpowiedź:

```
X = ala;  
X = ola
```

Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Podsumowanie:

- Programy prologowe można rozszerzać w prosty sposób poprzez definiowanie nowych klauzul
- Wyróżniamy trzy rodzaje klauzul: *fakty*, *reguły* i *pytania*
- *Fakty* opisują to, co jest zawsze, bezwarunkowo prawdziwe
- *Reguły* opisują to, czego prawdziwość zależy od pewnego warunku
- Za pomocą *pytań* można dowiedzieć się co jest prawdą lub fałszem

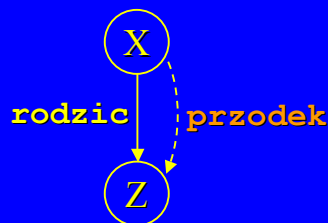
Rozszerzanie programu o reguły prologowe

Podsumowanie (ciąg dalszy):

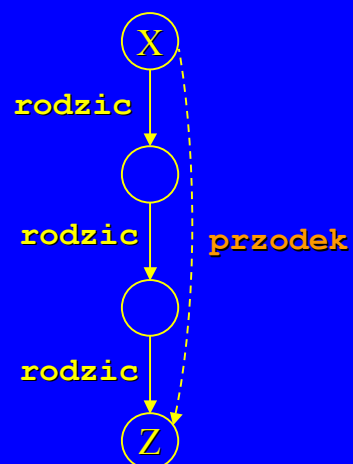
- Klauzula prologowa składa się z: *nagłówka* i *ciała*; ciało to lista *celów* oddzielonych przecinkami, które traktujemy jako *koniunkcję*
- Fakty to klauzule, które mają nagłówek i puste ciało; pytania posiadają tylko ciało; reguły mają zarówno nagłówek, jak i niepuste ciało
- W trakcie działania zmienne mogą być zamieniane przez inne obiekty; proces ten określamy mianem *wiązania zmiennych*
- Zakładamy, że wszystkie zmienne klauzuli są poprzedzone kwantyfikatorem uogólnionym

Rekurencyjna definicja reguły

Definicja relacji *przodek*

Przodek *bezpośredni*

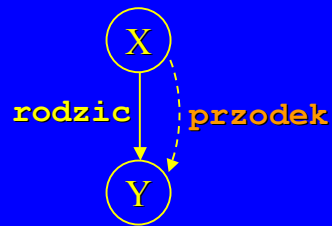

Przykład przodka *pośredniego*

Rekurencyjna definicja reguły

Pierwsza definicja relacji *przodek*:

*Dla wszystkich X i Y,
X jest przodkiem Y, o ile
X jest rodzicem Y.*

Przodek bezpośredni

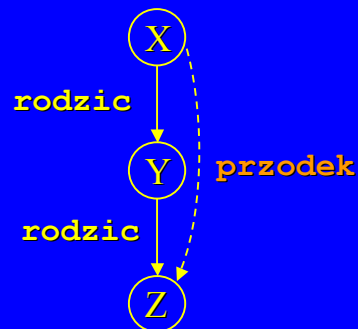
Zapis w Prologu:

```
przodek(X,Y) :- rodzic(X,Y) .
```

Rekurencyjna definicja reguły

Druga definicja relacji *przodek*:

```
przodek(X,Z) :-  
    rodzic(X,Y) ,  
    rodzic(Y,Z) .
```

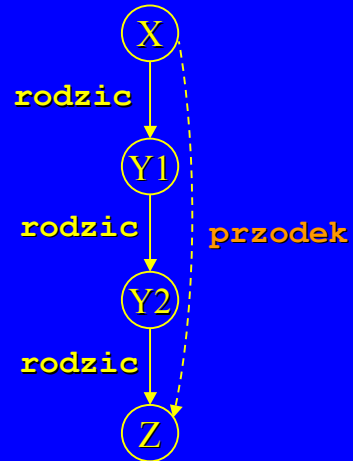

Przodek pośredni

Rekurencyjna definicja reguły

Trzecia definicja relacji *przodek*:

```
przodek(X,Z) :-  
    rodzic(X,Y1),  
    rodzic(Y1,Y2),  
    rodzic(Y2,Z).
```

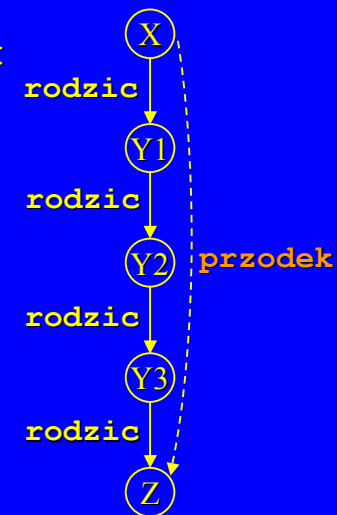

Przodek *pośredni*

Rekurencyjna definicja reguły

Czwarta definicja relacji *przodek*:

```
przodek(X,Z) :-  
    rodzic(X,Y1),  
    rodzic(Y1,Y2),  
    rodzic(Y2,Y3),  
    rodzic(Y3,Z).
```

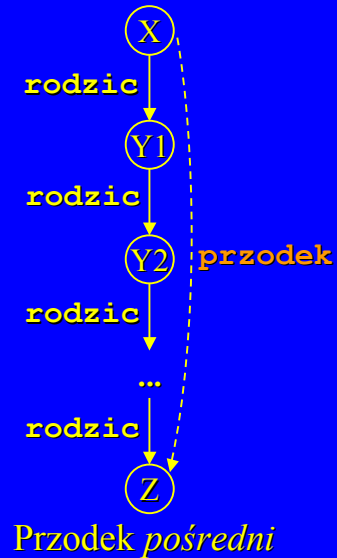

Przodek *pośredni*

Rekurencyjna definicja reguły

Kolejna definicja relacji *przodek*:

```
przodek(X,Z) :-  
    rodzic(X,Y1),  
    rodzic(Y1,Y2),  
    ...  
    rodzic(Yn,Z).
```


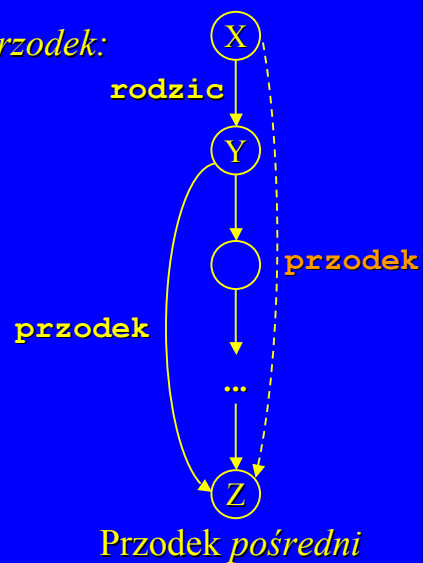
Rekurencyjna definicja reguły

Ostateczna definicja relacji *przodek*:

*Dla wszystkich X i Z,
X jest przodkiem Z, o ile
X jest rodzicem Y i
Y jest przodkiem Z.*

Zapis w Prologu:

```
przodek(X,Z) :-  
    rodzic(X,Y),  
    przodek(Y,Z).
```


Rekurencyjna definicja reguły

Pełna definicja relacji *przodek* w Prologu:

```
przodek(X,Z) :- rodzic(X,Z) . %bezpośredni
```

```
przodek(X,Z) :- rodzic(X,Y) , %pośredni  
                przodek(Y,Z) .
```

Programowanie z wykorzystaniem rekurencji jest podstawową metodą programowania w Prologu.

Wprowadzenie do języka Prolog

Podsumowanie:

- Programowanie w Prologu opiera się na definiowaniu relacji i zadawaniu pytań dotyczących relacji
- Program prologowy składa się z *klauzul*. Mamy trzy rodzaje klauzul: *fakty*, *reguły* i *pytania*
- Relacje definiowane są za pomocą faktów, które mają postać n-tek zawierających obiekty, które relacje spełniają lub reguł, które je opisują
- *Pytania* dotyczące relacji przypominają zadawanie pytań w systemach baz danych; odpowiedzi składają się ze zbioru obiektów, spełniających cel zawarty w pytaniu

Literatura

- W.F. Clocksin, C.S. Mellish, *Prolog - programowanie*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2003
- R.A. Kowalski, *Logika w rozwiązywaniu zadań*, WNT, Warszawa 1989.
- E. Gatnar, K. Stapor, *Prolog*, Wydawnictwo PLJ, Warszawa 1991.
- F. Kluźniak, S. Szpakowicz, *Prolog*, WNT, Warszawa, 1983.
- I. Bratko, *Prolog – programming for AI*, Addison-Wesley 1990.